Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

öneri

Sayı: 13 Yıl : 6 Cilt: 3 Ocak 2000 ISSN 1300-0845

İÇİNDEKİLER

Yeni Bin Yılda Yeni Yayın Hedefleri	Şadi Can Saruhan
Editör'den	Uğur Yozgat
Global Yöneticilerde Bulunması Gereken Temel Özellikler	Nevin Deniz
Proje Yönetiminde Başarı	Uğur Yozgat
Aracı Markalarının Markalama Kararlarındaki Yeri Ve Bu Markaların Toptancı, Perakendeci, Üretici Bazındaki Avantaj Ve Dezavantajları	Aypar Uslu - Gülpınar Kelemci
Standart Maliyet Yönteminde Direkt İlk Madde Ve Malzeme Maliyetleri Sapma Hesaplarının İrdelenmesi	Münir Şakrak
Okul Öncesinde Aktivitelerle Fen Kavramlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma	Fatma Şahin-Filiz Ökçün
Okul Öncesinde Oyunlarla Fen Kavramlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma	Fatma Şahin-Saime Çağlak
Üniversitede Akreditasyon Ve Düşünceler	Ayşen Bakioğlu –Resul Baltacı
Fransız Hesap Çerçevesi İle Türk Tek Düzen Hesap Çerçevesine Genel Bakış	Başak Ataman Akgül
Cobb-Douglas Üretim Fonksiyonunun Geometrik Programlama İle Analizi	Tuncay Can
Tekstil Sanatında Altın Ve Gümüş	Sibel Arık
Tarihsel Süreç İçinde Dantel	Şebnem Temir
Sosyal Bilimler Problemlerinin Çözümünde Fizik Prensiplerinin Rolü	Suat Karagöz-İsmail Özmen-Turgay Kalaycı
A Simple Theorem On Minority Rights	Ahmet Kara
İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Yüzü : Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Modu	Alim Aydın
Türkiye'de Trafik Kazaları Ve Sonuçları Hakkında İstatistiksel Bir Araştırma	Bahattin Rüzgar-Nursel Rüzgar
Halı Sanatımızın Yüzey Tasarımı Olarak Değerlendirilmesi	Hakan Çiloğlu
Yüzey Tasarımlarında Formlar Ve Kavramlar İlişkisi	Hakan Çiloğlu
Örnek Ortalama Ve Oranlarının Deneysel Bayes Analizi	Filiz Çakır
Birleşmelerde Sinerji	Handan Sümer
Genel Maliyetlerin İzlenmesinde "Faaliyet Tabanlı Maliyetlemenin" Rolü	Çağla Ersen
Abd'de Muhasebe Kurumları	İdil Güner
Eğitim Hizmetlerinin Kamu Ekonomisi İçerisindeki Yeri Ve Önemi	Abdülkerim Göv
Su Potansiyeli Açısından Bir Araştırma : Dicle Havzası	Necmettin Elmastaş
Sponsorluğun Kurumsal Ve Pazarlama Halkla İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi	Nurhan Babür Tosun
Tarihi Tekstillerin Konservasyonunda Yüzey Ve Islak Temizlik Yöntemleri	Elgin Karadağ
Quality Function Deployment (Qfd)'De Veri Oluşturma Süreci	Hakan Yıldırım

©Öneri, Cilt..3 Yıl..6, Sayı..13, Ocak, 2000

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayın Organıdır. Altı Ayda Bir Yayınlanır.

ENSTİTÜ ADINA SAHİBİ : Prof.Dr. Şadi Can SARUHAN
(Enstitü Müdürü)

YAYIN KURULU : Prof Dr.Nevin DENİZ
(Enstitü Müdür Yardımcısı)
Prof.Dr. Mehmet AKAD
Prof.Dr. Osman ALTUĞ
Prof.Dr. Ö. Faruk BATIREL
Prof.Dr. Ali Selçuk BİRİCİK
Prof.Dr. Jale CİVELEK
Prof.Dr. Uğur DAİ
Prof.Dr. Nadir DEVLET
Prof.Dr. Nazım ENGİN
Prof.Dr. Hüseyin GÜMÜŞ
Prof.Dr. Sadrettin GÜMÜŞ
Prof.Dr. Arslan GÜNDÜZ
Prof.Dr. Müçteba İLGÜREL
Prof.Dr. Feryal İREZ
Prof.Dr. Taner KARAHASANOĞLU
Prof.Dr. Bekir KARLIĞA
Prof.Dr. Tuncay KOCAMAN
Prof.Dr. Kuvvet LORDOĞLU
Prof.Dr. Cengiz OKMAN
Prof.Dr. Ayla OKYAY
Prof.Dr. Ünsal OSKAY
Prof.Dr. Vural SAVAŞ
Prof.Dr. Haluk SÜMER
Prof.Dr. Münevver TURANLI
Prof.Dr. Rona TURANLI
Prof.Dr. İlhan ULUDAĞ
Prof.Dr. Mustafa UZUN
Prof.Dr. Cevdet YAVUZ

EDİTÖR : Prof.Dr. Uğur YOZGAT
YAYINA HAZIRLAYAN : Halil Sezai BULDU

ADRES : Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ressam Namık İsmail Sk. 34590 Bahçelievler-İSTANBUL
TEL : (0212) 584 14 44 - 554 78 09 - 506 47 24
FAX : (0212) 506 88 61

KAPAK TASARIMI : Yrd.Doç.Dr. Selahattin GANİZ

BASKI : M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir. Yayın Kurulu tarafından benimsendiği anlamına gelmez. Dergiden yazılar kaynak adı göstermek suretiyle aktarılabilir. Yayınlanması uygun bulunmayan yazılar geri verilmez. Yayın Kurulu yazının özüne dokunmaksızın gerekli yazım ve cümle değişikleri yapabilir.

MARAMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

Sayı: 13
Yıl:6 Cilt:3
OCAK 2000
ISSN 1300-0845

Öneri

İÇİNDEKİLER

Yeni Bin Yılda Yeni Yayın Hedefleri	Şadi Can Saruhan	i-ii
Editör'den	Uğur Yozgat	iii
Global Yöneticilerde Bulunması Gereken Temel Özellikler	Nevin Deniz	1-3
Proje Yönetiminde Başarı	Uğur Yozgat	5-8
Aracı Markalarının Markalama Kararlarındaki Yeri Ve Bu Markaların Toptancı, Perakendeçi, Üretici Bazındaki Avantaj Ve Dezavantajları	Aypar Uslu - Gülpınar Kelemci	9-13
Standart Maliyet Yönteminde Direkt İlk Madde Ve Malzeme Maliyetleri Sapma Hesaplarının İrdelenmesi	Münir Şakrak	15-21
Okul öncesinde Aktivitelerle Fen Kavramlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma	Fatma Şahin-Filiz Ökçün	23-30
Okul öncesinde Oyunlarla Fen Kavramlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma	Fatma Şahin-Saime Çağlak	31-38
Üniversitede Akreditasyon Ve Düşünceler	Ayşen Bakioğlu –Resul Baltacı	39-47
Fransız Hesap Çerçevesi İle Türk Tek Düzen Hesap Çerçevesine Genel Bakış	Başak Ataman Akgül	49-54
Cobb-Douglas Üretim Fonksiyonunun Geometrik Programlama İle Analizi	Tuncay Can	55-59
Tekstil Sanatında Altın Ve Gümüş	Sibel Arık	61-63
Tarihsel Süreç İçinde Dantel	Şebnem Temir	65-68
Sosyal Bilimler Problemlerinin Çözümünde Fizik Prensiplerinin Rolü	Suat Karagöz-İsmail Özmen-Turgay Kalaycı	69-72
A Simple Theorem On Minority Rights	Ahmet Kara	73-75

İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Yüzü : Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Modu	Alim Aydın	77-84
Türkiye'de Trafik Kazaları Ve Sonuçları Hakkında İstatistiksel Bir Araştırma	Bahattin Rüzgar-Nursel Rüzgar	85-100
Halı Sanatımızın Yüzey Tasarımı Olarak Değerlendirilmesi	Hakan Çiloğlu	101-102
Yüzey Tasarımlarında Formlar Ve Kavramlar İlişkisi	Hakan Çiloğlu	103-104
Örnek Ortalama Ve Oranlarının Deneysel Bayes Analizi	Filiz Çakır	105-109
Birleşmelerde Sinerji	Handan Sümer	111-115
Genel Maliyetlerin İzlenmesinde "Faaliyet Tabanlı Maliyetlemenin" Rolü	Çağla Ersen	117-121
Abd'de Muhasebe Kurumları	İdil Güner	123-128
Eğitim Hizmetlerinin Kamu Ekonomisi İçerisindeki Yeri Ve Önemi	Abdülkerim Göv	129-133
Su Potansiyeli Açısından Bir Araştırma : Dicle Havzası	Necmettin Elmastaş	135-141
Sponsorluğun Kurumsal Ve Pazarlama Halkla İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi	Nurhan Babür Tosun	143-147
Tarihi Tekstillerin Konservasyonunda Yüzey Ve Islak Temizlik Yöntemleri	Elgin Karadağ	149-154
Quality Function Deployment (Qfd)'De Veri Oluşturma Süreci	Hakan Yıldırım	155-164

Öneri, C.3, S.13.
Ocak 2000, ss.101-102

HALI SANATIMIZIN YÜZEY TASARIMI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Hakan ÇİLOĞLU

M.Ü. G.S.F. Öğretim Görevlisi

***Abstract:** Carpet weaving has kept its importance amongst the traditional Turkish handicrafts throughout history. Its development continues from the 13. century up to the 20. century. The rich composition of patterns consist of two main styles; geometric and flower and foliage. Stylization is evident in all the motifs and patterns. Carpet designs five massages from the weaver's inner world. With its colors, motifs and patterns. It reflects a second language.*

Yaşadığımız dünyada insan, var oluşundan günümüze kadar geçen tarihi süreç içinde doğayı tanıyıp yakın ilişki içerisine girdikçe, doğadaki unsurlardan yararlanmıştır. Yaşam için gerekli ihtiyaçları doğrultusunda yaptığı tüm kullanım eşyalarına, fonksiyonelliğin yanında beğenileri ve kimi zaman inançları doğrultusunda estetik değerler yüklemiştir [1-5]. Bu özellik, çoğu zaman toplumlar arasında farklılıklar göstermiştir ki bu kültürü oluşturur. İnsanın yarattığı bu kültür dünyası, zaman sürecinde geçmişten beslenerek günümüze yeni yorumlarla ulaşmıştır.

Günümüzde kültürel değerleri ileri düzeyde olan ve kültür varlıklarına önem veren ülkeler oldukça saygınlık görmektedirler. Anadolu toprakları üzerinde yayılıp pek çok ülke kültürünü etkileyen Türk kültürü de, köklü geçmişiyle diğer ülkeler tarafından hayranlık ve şaşkınlıkla izlenmektedir. Geçmişten bize kalan kültür miraslarımız, müzelerde ve özel kolleksiyonlarda nadide eserler olarak yer almaktadırlar.

Türk kültürünün değerli bir halkasını oluşturan halı sanatımız, geleneksel sanatlarımız içindeki yerini tarih boyunca koruyarak, Türk sanatı tarihi içindeki geniş yelpazede en köklü yeri alır [6,7].

13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar gelişimini kesintisiz sürdüren Türk halı sanatının, kompozisyonlarındaki dönemsel ve yöresel farklılıklar konuyu zenginleştirmiştir. Böylece Anadolu'da önemli halı merkezleri oluşmuştur [6-9]. Halıların kompozisyon, teknik ve renk başarısı oldukça beğeni topladığından, bazı ressamların tablolarında resimlenmişlerdir [6-8].

Türk halı sanatına günümüze gelene kadar genel olarak bakıldığında kompozisyonlarda estetik başarıya ulaşıldığını görürüz. Bunları dokuyanların özel bir sanat eğitimi olmamasına rağmen, tarihi derinliklerden gelen gelişim ve birikim doğrultusunda yapılan Türk el sanatları ile, doğumdan itibaren muhatap olduklarından ve bunlar ile uğraştıklarından, doğal olarak sanatçı kişilikleri oldukça ileri düzeyde gelişme kaydetmiştir. Halıların kompozisyonlarında motiflerin ve renklerin yan yana gelişleri gibi estetik endişeler, dokuyucularca doğru değerlendirilmiştir. Halıların zengin kompozisyon repertuarında, geometrik ve bitkisel soyutlamaların mükemmellikleri görülür ki, günümüzün estetik anlayışına oldukça uymaktadır [1,9].

Halı sanatı, Türk kültürünün ve Türk kimliğinin en önemli ürünü olmuştur [10,11]. Gerek konar-göçerlerde, gerekse yerleşik hayata geçmiş Türklerde, halı vazgeçilemez bir yaygıydı Genç kızların evlenirken çeyizinde mutlaka halıların bulunması önemini günümüzde de korumaktadır [4,6].

Türk halı sanatının tarih süreci içindeki gelişimine bakıldığında, kompozisyonlarda bitkisel ve geometrik olmak üzere iki ana üslubun kullanıldığı görülmektedir. Bu iki üslubun, kompozisyon içinde birlikte kullanıldığı örneklere de rastlanmaktadır [1,5,9].

13. yüzyıldan günümüze gelene kadar, halıların orta zemin ve bordürlerinde seçilen konular değişse bile, natüralist yaklaşımdan olabildiğince kaçınılmıştır. Kullanılan tüm desen ve motiflerde önemli düzeyde başarılı soyutlamalara gidilmiştir. Bu gelişim, bir birikimin sonucudur. Defalarca uygulanan desen ve motifler, nesilden nesile aktarılırken yeni düşünce eklentileriyle zaman içinde oldukça zengin bir kreasyona ulaşmıştır [1,5,6,12]. Diğer yandan, kompozisyonlarda yer alan desen ve motiflerin birbirleriyle olan ilişkilerindeki estetik başarı, renklerin seçimi ve yüzeyde dağılımlarında da görülür. Özellik-le 20. yüzyıl başlarına kadar, halılarda ağırlıklı olarak doğal boyarmaddelerin kullanımı, estetiğin yanında her türlü fiziki şartlara dayanıklılığı kazandırmıştır. Ayrıca, Türk halılarına has düğüm tekniği ve malzeme kalitesi konuyu güçlendirmektedir. Bütün bu özellikler, her bir halının

dokunduğu dönemin sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerini yansıtırlar [4,12,13].

Halıların estetiğini oluşturan desenlerin kendi içinde bir anlatımı vardır. Desenler, motifler ve renkler dokuyucunun dili olmuştur. Halıları dokuyanlar yaşadığı doğayı, inançlarını, beklentilerini, sevincini, üzüntüsünü, sevgisini kısaca tüm yaşamını ilmek ilmek dokumuştur. Dokuyucunun kendi iç dünyasından önemli mesajlar renklerde, motiflerde ve desenlerde gizlidir [4,10,11]. Bu nedenle halılar benzerliklerinden dolayı dönemsel ve yöresel olarak sınıflandırılmalara ayrılsalar bile, gruplar içindeki her bir halı diğerinden farklıdır. Birebir kopyacılık görülmez. Her halı dokuyucusunun kimliğini yansıtır [5,10-12].

Türk Sanatının şekillenmesinde İslam dini önemli bir rol oynamıştır. Gerçekçi gözle resimlemelerden mümkün olduğunca kaçınılması nedeniyle, halı sanatında ve diğer sanat dalarında kullanılan desenlerde soyutlamalara gidilmiştir. Başka bir deyişle İslam dini, soyut bir dille anlatımda itici güç olmuştur [1,4,13,14]. Böylece desenlere ve motiflere konu olan dünya formları, insanın iç dünyasında şekillenerek geometrikleştirilmiş ve stilize edilmiştir. Diğer yandan, verilmek istenen duygu ve düşünce mesajına göre oldukça şaşırtıcı düzeyde estetik başarılarla, soyut motif ve desenler geliştirilmiştir [1-4,7,9,12,13].

Geçmişten günümüze birer kültür mirası olarak kalan halılar, günümüzde müzeler ve özel kolleksiyonlarda yer almaktadırlar. Halıları dokuyanlar artık hayatta olmasalar bile, yaptıkları üretimlerle dünyada bir iz bırakmışlardır.

Ülkemizin el halıcılığı konusunda önemli bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir. Günümüzde durağan hale gelen üretimin, doğru yönlendirmeler ile harekete geçirilmesi ve kimlikli üretimi güçlendirecek projelerin sayısının arttırılması gerekmektedir. Böylece ülke ekonomisine katılım gücü artar ve süreklilik sağlanmış olur.

KAYNAKLAR

[1] Karamağralı, Beyhan, **Bir Konya Halısı Hakkında**, Arış, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Y.1, S.1, Ankara, Mart 1997.

[2] Karamağralı, Beyhan, "Türk Halı Sanatındaki Motiflerin Yorumu Üzerine", **Arış**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Y.1, S.3, Ankara, Aralık 1997.

[3] Tunalı, İsmail, **Felsefenin Işığında Modern Resim**, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1989.

[4] Tural, Sadık, "Halının İşlevinin Özel Bir Göstergesi", **Arış**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Y.. 1, S..4, Ankara, Nisan 1998.

[5] Türker-Küyel, Mübahat, "Halı konusu Felsefenin Görüş Alanına Girebilir mi?", **Arış**(IV. Sayının ilavesi), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, Nisan 1998.

[6] Diyarbekirli, Nejat, "Türklerde Halıcılık," **Türk Edebiyatı**, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, S.132, İstanbul, Ekim 1984.

[7] Yetkin, Şerare, **Türk Halı Sanatı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1991.

[8] Aslanapa, Oktay, **Halı Sanatının Bin Yılı**, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1987.

[9] Saldıray, Beyhan, "Türk Halı Sanatında Kompozisyon Özellikleri," **Akademi**, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, S.10, İstanbul, 1981.

[10] Küçükerman, Önder, "Türk Halıcılığının Tarihten Gelen Sorunları", **Arış**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Y.1, S.1, Ankara, Mart 1997.

[11] Küçükerman, Önder, "Türk Halıcılığında Kimlik Korunması", **Arış**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Y.1, S.3, Ankara, Aralık 1997.

[12] Kayıpmaz, Fahrettin; Kayıpmaz, Naciye, "Geleneksel Kültür Mirasımız Anadolu Türk El Halı ve Kilimleri", **Türkiyemiz**, Ak Yayınları, Y.21, S.65, İstanbul, Ekim 1991.

[13] Barışta, H. Örcün, **Türk El Sanatları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

[14] Öney, Gönül, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1992.